

է գրուածք մը Գրությունն արուեստին վը-
րայ, իրեն առաջնորդ ունենալով Արիս-
տակէս վարդապետի մը համանուն հեղի-
նակութիւն:

Այս շրջանէն ունինք դարձեալ բազմու-
թիւն մը ծաղկողներու, ձեռագիրներ ընդ-
օրինակողներու և յիշատակարաններու,
ստէպ պատմական ու ժամանակագրական
թանկագին տեղեկութիւններով և սրտա-
ռուչ ու նուրբ արթնացողութեամբ որ-
պէս զի Տէրը պաշտպանէ զիրենը չար ժա-
մէն: Գայց չար ժամը վերահաս էր:

Հ. Ն. ԱՆԴՐԻԿԵԱՆ

Շարայարեկի

ԱՐՏՈՑՏԻՆ

Ողջն ցեղի, Ողջ՝ զբարբ,
Ո՛հ, զուն երբեք Քուռն մը չես,
Որ երկինքէն, կամ անոր՝ մօտ, սրտիդ բարդ
Յուզմաներուն լիութիւնը զուրս կը թափես, [ծոր,
Անկանխատես արուեստի մը երգերով մէջ ըլլայաւ:

Աւելի՛ վեր, աւելի՛ վեր
Կը սըլանաս զուն մեր երկրէն,
Ամպի մը պէս բոցեղէն.
Եւ կը թռնես կապոյտ երկինքն ու եթեր.
Ու երգելով կը սաւառնիս, և միշտ կ'երգես սաւառնելէն:

Մայրամուտի անհետացող արեկի
Կայծակումին մէջ ոսկեթոյր բոցակէզ,
Ունն վըրայ ամպի գէգեր կը կարմրին,
Դուն կը ծրփաս ոչ կը վազես
Համոյցի մը պէս անամբարն,
Որ իր կեանքի արշալէն
Նո՛ր կը սկսի տակաւին:

Իրիկունը ծիրաներանց ու մօզոյն՝
Քու թընդիջել ըստի՛ կը հալի.
Ու երկնային աստղի մ'հանգոյն,
Որ կը մարի օրուան լոյսին մէջ փայլուն,
Դո՛ւն ալ հիմար չես երկիր իմ աչքերուն. [կալի,
Սակայն դարձեալ ես կը լըսած սուր հրճուանքը ցան:

Քու վանկերը սուր են՝ ինչպէս հըրպառ
Սըլանները այն պերճ գունախն արծաթեայ,
Որուն ուժգին ջուր բոցի կը մըթնայ
Ձիւնաթորմի արշալոյսին մէջ պայծառ:

Մինչև որ ա՛յ հազիւ միայն կը տեսնես զայն,
Բայց կը զգանք թէ ան հո՛ն է դեռ, անվարան:

Բոլոր երկինքն ու այր
Քու ծայրերով միշտ կը թնդան, կը բերկրին.
Ինչպէս որ մերկ գիշերին մէջ աներբ,
Երբ ամպէ մը մնաւորիկ ու լըսին՝
Լուսին իր շողը կ'ամբարէ ռադիօքն,
Եւ կը յորդի՛ լոյսով երկինքն համօրէն:

Ու չենք զիտեր թէ ի՛նչ ես զուն,
Ի՛նչ բան քեզի մանէն շատ կը նմանի.
Ծիածանաւծ ամպիկ իսկ ազիպագիտն՝
Շաղկեր, շիթեր չեն հոսեր այնքան պայծառ, զեղանի,
Որքան անծանր յորդառատ մեղեդիւն,
Ձոր թօնի պէս կը տարափէ ներկայութիւնը անգին:

Կը նըմանիս բանաստեղծի մը խանդավառ,
Որ կը սաքրի մըտածումի լոյսին մէջ յար,
Եւ կը հեւէ երգեր զողարիկ, ինքնաբեր.
Մինչև աշխարհն անտարբեր՝
Գոյութիւնը կը զգայ կեանքի երկեղնեղուն և յոյսերուն,
Ձոր նախապէս կ'անտեսեր:

Դուն հանգունակ ես կոյսի մը անընծան,
Որ կը փորձէ, զղճակին մէջ մնաւոր,
Ամբողջու սերով բոցառած իր հողին,
Սերոյ չափ նշուռ համբոյցներու զաշխակութեամբ անսոս,
Որ կ'ողողէ լայն պարապը օնեհակին: [վոր,

Դուն հանգունակ՝ փոստուայի մը ոսկեմոյն,
Որ մօրին մէջ ցոլապատար
Կը՝ ցուցնէ, միշտ անընծար,
Իր քրանքը այլերային, չըրհզն,
Ծաղիկներուն մէջ, խոտերուն և մարգերուն,
Որ կը ծածկեն զայն աշխարհի աչքերէն:

Դուն նըման ես վարդենիի մ'որ կը սըզայ,
Պարտաւնումով սաղարթներուն մէջ իր զաւար,
Ծաղկաբուրդաւծ՝ ցամաքէ առողայ.
Մինչև որ իր ցանած բոյրը հոգեպարար,
Արբեցնող սաք շունչով մը հեղութան,
Կը թմրեցնէ այդ զողորմ ծանրաթեան:

Քու երգերով զաշխակութիւնը աւելի՛ է գերակայ՝
Գարննային տարափներու ժայերէն,
Որոնք դաւար մարմնադին վրայ
Եւ անժրէն նշուռ զարթ Ծաղիկներուն վրայ կ'երգեն.
Եւ ի՛նչ որ կայ թարմ, կամ պայծառ կամ բերկրաւոր,
Քու բարբառիդ զաշխակութեան չը հասնիր:

Սրվեցո՛ւր մեզ, ո՛վ զու ողի կամ թուռն,
Ինչ քաջք ու փն խորհուրդներ որ անիս զուն.
Ո՛հ ես երբեք զեռ չեմ լըսած
Փառաստութիւն մը սէնհրու կամ զինի,

Որմէ հոսէր չըռայլ հեղեղ մ'հիացումի,
Այսբան վըսեմ, աստուածային, ու երկնասլաց:

Յորդորակներ հիմնեան,
Կամ նըլազներ յաղթութեան,
Եթէ դիւթիլ երգերուդ հետ քաղցատուին,
Կարծես անոնք շըռիդներն են սընսպարծ,
Կամ ժըխորներ երկային,
Որոնց մէջ մենք կը զգանք պարսպ մ'անկասկած:

Ինչ բաներ են այդ երջանիկ երգերուդ
Ազբերները վիժանուտ.
Ինչ հովիտներ, ինչ աւելներ, ինչ լեռներ,
Ըսէ՛, դաշտի ու երկինքի ինչ մեներ,
Յաւերու ինչ անդառնութիւն են ինչ սէր...:

Քու այդ անխառն հաճոյններուդ ցանկաւի,
Նըլազում չէ՛ կարելի.
Ու ժանմարթի սեւ քրտուներն ալ մըթամած՝
Քեզի երբքը չէ մօտեցած. [տըխուր,
Դուռն կը սիրես, բայց չես ճանչցած սիրոյ յափրանքը

Երբ արթուն ես, և կամ երբոր կը ներհես,
Մահուան մասին կը մըլածես
Շատ աւելի վեհ, ճշմարիտ ու խոր բաներ,
Քանի կ'երազներ մահաւորներս իմաստակ.
Ապա թէ ոչ՝ ինչպէս վանկերդ հաճոյարեր [տակ,
Այսպէս պիտի հոսէին միշտ բիւրեղ գետի մը պէս յըս.

Մենք մեր շուրջը կը դիտենք յար,
Եւ կ'արտասուենք տըլգայարար
Այն բաներուն համար որոնք ալ չըկան...
Ամենանկեղծ մեր ծիծաղն իսկ ցընծութեան՝
Միշտ ցաւով մ'է բոցոյւած.
Մեր հեշտագոյն երգերն անոնք են միայն,
Որ կը պատմեն մըլտածութեան տըրամած:

Սակայն եթէ կարենայինք արհամարհել
Առեւութիւնն, հըպարտութիւնն ու երկան.
Եւ այնպիսի արարածներ ըլլայինք որ յաւիտան
Չըստիպուէինք արտասուել
Չեմ գիտեր թէ ինչպէս անհուն հաճոյքիդ
Մօտ զաւ պիտի կարենայինք մեր իղձերով միամիտ:

Դուռն վեհ ոգի, արհամարհիլը մեր երկրին համօրին,
Քու արուեստը՝ բանաստեղծի մը համար՝ [տար,
Լուսագոյն է կըռոյթներէն հեշտ ժայներու բերկրապաւ.
Եւ աւելի ճոխ այն բոլոր գանձերէն,
Ձոր հէք մարդիկ գերբերու մէջ կը զգանեն:

Սորվեցո՛ւր ինձ ուրախութեանդ կէտը գոնէ.
Եւ լաւ գիտեմ որ եթէ
Իմ շրթներէս մերթ հոսէին այգործնակ
Խենդութիւններ երկնածեմ,

Գինովութեան յորդ քղիւտեմեր ներդաշնակ, [հընդրեմ.
Աշխարհն պիտի ունկերդէր ինձ, ինչպէս հիմա ես կ'ուն.

Percy Shelley

Թարգմ. ԵՂԻՍ ՄԷԼԷՔԵԱՆ

ՊՍԿԻՆԵՐԻՆ ԱՌՋԵԻ

Գեղուհի կիսանդրի մ'է ժիւնաթոյր
Իր պատկերը, զոր կը դիտեմ հաճոյքով.
Դէմքն ալ թովզի հայելի մ'է անպարոյր
Ուր կը ցոլայ սրտի անդորրն անխըռով:

Աչքեր ունի ծովախորհուրդ ու աղուր,
Ուր տեւանքը միշտ յոյսերով կը թրթռայ.
Կ'ուզեմ ըմպել դիւնովութիւնն անսովոր
Այդ հրաշակներ ծովակներուն բերեղեղայ:

Նայուածները անհունին մէջ սեւեռած՝
Կեանքի անշը երազներով բեղմնաւոր,
Արդեօք սէրբն ան կը փնտթէ լուսամած,
Արդեօք սէրբն կը խոզարկէ հեշտածոր:

Ու կը նայիմ ու վարսերու խորքներուն
Որ ուսէմ վար գետերու պէս կը հոսին
Աւել աւել, շըռայլ, աստու ու ցըրուն,
Ու կը պատանէ գեփեռներու համբոյրին:

Գեղուհի կիսանդրի մ'է թանկագին...
Չը բարբառի, շրթունքները միշտ լուռ են.
Բայց աչքերը ինչոր, ինչոր կը խօսին.
Անոնք ներքին կեանքի վեպը կը պատմեն:

Եթէ անգամ մը իր թագուն հոգին
Յազուռնաւի խորութիւնները դիտեմ,
Եթէ ըլլող շրթունքներն ալ բարբառին,
Քընարս ո՛րքան պիտի յազուի, ես գիտեմ...:

Հիացումով ես կը նայիմ պատկերին.
Որ արժան մ'է ծիծաղագին, ժպտագին,
Իր նայուածքը՝ մոզութեան վանկ մ'անմեկին,
Որուն կապուած է զագանիքը իր արտին.

Բայց աւա՛ղ որ բարդ հանգոյցն այդ նայուածքին
Եւ չեմ կրնար լուծել երբքը, միշտն որ
Շրթունքները կեանքին վեպը չը խօսին,
Ու չը բանան սրտին զերբը փառաւոր:

Եթէ կեանքի ճանապարհին մէջ դժուար
Իր ոտքերուն տակ շուշաններ ընծիւղին,
Ու ցանկան լըլայ վարդեր փթթին դիւթափառ,
Բանաստեղծն ալ պիտի բերկրի հոգեկին: